

กระบวนการบังคับคดี EXECUTION PROCEEDING

✍ อภิชาติ แจ่มยุบล

เมื่อศาลมีคำพิพากษาและได้ส่งคำบังคับให้แก่จำเลยแล้ว จำเลยไม่ปฏิบัติตามคำบังคับ โจทก์จะต้องดำเนินการออกหมายบังคับคดีเพื่อยึดทรัพย์สินของจำเลย โดยเมื่อหมายบังคับคดีถูกส่งไปยังกรมบังคับคดี โจทก์มีหน้าที่จะต้องไปตั้งเรื่องต่อเจ้าพนักงานบังคับคดี กรมบังคับคดีแบ่งเป็น การยึดและการอายัด

- **การยึด** ได้แก่ ยึดที่ดิน, บ้าน, อาคาร, รถยนต์, หุ่น, สัตว์หรือทรัพย์สิน เป็นต้น
- **การอายัด** ได้แก่ อายัดเงินฝากธนาคาร, เงินเดือน (กรณีเอกชน, รัฐวิสาหกิจ) สิทธิเรียกร้องจากบุคคลภายนอก

หลักฐานที่ต้องยื่นต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีในการตั้งเรื่อง

1. หนังสือมอบอำนาจยึดทรัพย์สิน (ใช้แบบฟอร์มของกรมบังคับคดี)
2. บัตรประชาชน, หนังสือรับรองบริษัทของผู้มอบอำนาจและผู้รับมอบอำนาจ (กรณีโจทก์เป็นบริษัท)
3. หลักฐานแสดงสถานะของจำเลย, หนังสือรับรองบริษัท, หนังสือทะเบียนราษฎร
4. หลักฐานแสดงกรรมสิทธิ์ของจำเลย เช่น โฉนดที่ดิน, สัญญาซื้อขาย, สัญญาจำนอง, หนังสือแสดงกรรมสิทธิ์ห้องชุด, ทะเบียนบ้าน, คู่มือการจดทะเบียนรถยนต์, ใบหุ้น และอื่น ๆ
5. กรณีอายัดเงินฝากธนาคาร เช่น เลขบัญชีธนาคาร, ประเภทบัญชี, ชื่อธนาคาร, อายัดเงินเดือน เช่น ชื่อสถานที่ทำงาน, อัตราเงินเดือน, จำนวนเงินที่ขออายัด, อายัดสิทธิเรียกร้อง เช่น สัญญาเช่า, สิทธิการเช่า, สิทธิเก็บกิน, ค่าชดเชย, ค่าทดแทน

โดยการขออายัดจะต้องมีข้อมูลและเอกสารเพียงพอที่จะให้เจ้าพนักงานบังคับคดีออกหมายให้ถูกต้องครบถ้วน ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะต้องสืบหาให้พร้อมเสียก่อนจึงจะดำเนินการได้

6. ค่าธรรมเนียมการยึดและการอายัด อย่างละ 600 บาท
7. ระยะเวลาการยึดเมื่อตั้งเรื่องในวันใด และมีหลักฐานครบถ้วน ในวันรุ่งขึ้นสามารถนำเจ้าพนักงานบังคับคดีไปยึดทรัพย์สินได้ทันที

- ระยะเวลาการอายัดจะใช้เวลาในการพิมพ์หมายอายัด 2 วันทำการ รวมทั้งการตรวจสอบหลักฐานด้วย เมื่อหมายอายัดพิมพ์เสร็จโจทก์สามารถนำส่งได้เอง หรือจะให้เจ้าพนักงานบังคับคดีนำส่งบุคคลภายนอกก็ได้

การยึดทรัพย์อสังหาริมทรัพย์

โจทก์จะนำเจ้าพนักงานบังคับคดีไปยึดทรัพย์สินของจำเลยในกรณีที่เป็นอสังหาริมทรัพย์ โดยจะต้องส่งหลักฐานเพิ่มเติมในวันยึด คือ

1. สำเนาทะเบียนบ้านของจำเลย หรือหนังสือรับรองนิติบุคคล ซึ่งจะต้องรับรองไว้ไม่เกิน 1 เดือน
2. แผนที่การเดินทางไปยังที่ตั้งของทรัพย์ที่ยึด
3. ภาพถ่ายปัจจุบันของทรัพย์ที่ยึด
4. ราคาประเมินที่ดิน, ห้องชุด ที่เจ้าพนักงานรับรอง
5. ค่าธรรมเนียมการขายทอดตลาด **2,000 บาท**
6. รายชื่อเจ้าของที่ดินข้างเคียง 4 ทิศ

ในกรณีทรัพย์สินอยู่ในเขตอำนาจของเจ้าพนักงานบังคับคดีกรุงเทพมหานคร การยึดทรัพย์ใช้เวลา 1 วันทำการ แต่ถ้าทรัพย์สินอยู่ในเขตต่างจังหวัดจะต้องให้เจ้าพนักงานบังคับคดีออกหนังสือบังคับคดีแทนไปยังเขตอำนาจของเจ้าพนักงานบังคับคดีในจังหวัดนั้น ๆ โดยจะต้องไม่ตั้งเรื่องใหม่ เสียค่าธรรมเนียม **600 บาท** แล้วจึงนำเจ้าพนักงานบังคับคดีไปยึดทรัพย์สิน

กระบวนการหลังจากยึดอสังหาริมทรัพย์

1. เจ้าพนักงานบังคับคดีมีหนังสืออายัดไปยังสำนักงานที่ดิน
 2. ส่งหมายแจ้งจำเลย
 3. ส่งหมายสอบถามราคาประเมินไปยังสำนักงานประเมินทรัพย์สินกลาง
 4. ส่งหมายแจ้งผู้รับจ้างเพื่อให้ส่งโฉนดมาใช้ในการขายทอดตลาด
 5. ขออนุญาตศาลเพื่อขายทอดตลาด
 6. พิมพ์หมายประกาศขายทอดตลาด
 7. ขายทอดตลาด
- ขั้นตอนนี้ใช้เวลาประมาณ 6 เดือน

การขายทอดตลาดทรัพย์สิน

ในการขายทอดตลาดทรัพย์สิน เจ้าพนักงานบังคับคดีจะส่งหมายแจ้งให้โจทก์, จำเลย, ผู้รับจำนอง ได้ทราบรายละเอียดของทรัพย์สินที่จะขายในวันขายทอดตลาด นอกจากนี้ยังแจ้งสมาชิกวารสารการขายทอดตลาดให้ทราบด้วย แต่ก็ยังอยู่ในวงจำกัด หากผู้สนใจยังไม่มีข้อมูลเพียงพอจะต้องค้นหาเองจากกรมบังคับคดี และจะต้องประกาศโฆษณาเอาเอง รวมถึงเสียค่าใช้จ่ายเองในการลงโฆษณาประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ผู้สนใจเข้ามาประมูลซื้อ เนื่องจากการขายทอดตลาดของกรมบังคับคดีเป็นเพียงกระบวนการจำหน่ายทรัพย์สินตามกฎหมาย ไม่ใช่วิธีการทางการตลาดหรือธุรกิจ

นอกจากนี้ ทรัพย์สินที่ยึดมาส่วนใหญ่มีภาระติดพัน เช่น มีการจดทะเบียนจำนองและค้ำชำระเงินต้นและดอกเบี้ย อีกทั้งผู้เข้าประมูลจะต้องวางเงินมัดจำร้อยละ 25 ของราคาซื้อ และทำสัญญาซื้อขายโดยมีเงื่อนไขในการชำระราคา ส่วนที่เหลือผู้ซื้อจะต้องชำระภายใน 15 วัน นับแต่วันซื้อทรัพย์สิน ดังนั้นผู้ซื้อทรัพย์สินจากการขายทอดตลาดจึงมีจำนวนไม่มากในวันขายทอดตลาด โจทก์จึงต้องหาผู้ซื้อให้ได้ก่อนวันขายทอดตลาด ซึ่งการขายทอดตลาดมีกำหนด 2 ครั้ง ห่างกันครั้งละ 1 เดือน

ในกรณีเมื่อถึงกำหนดวันขายทอดตลาดหากไม่มีผู้มาประมูลทรัพย์สิน การขายทอดตลาดจะถูกเลื่อนออกไปขายในครั้งที่ 2 และหากครั้งที่สองยังขายไม่ได้ เจ้าพนักงานบังคับคดีจะถามความประสงค์ว่าจะดำเนินการขายทอดตลาดต่อไปหรือไม่ หากยังคงประสงค์จะดำเนินการต่อไป ต้องวางเงินค่าธรรมเนียมการขายทอดตลาดจำนวน 2,000 บาท ส่วนวันนัดขายครั้งต่อไปเจ้าพนักงานบังคับคดีจะมีหมายแจ้งให้ทราบในภายหลัง

หากโจทก์ประสงค์จะระงับการขายไว้ก่อน หรือขอเวลาหาผู้ซื้อ หรือลงโฆษณาทางหนังสือพิมพ์ โจทก์สามารถยื่นคำแถลงต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ โดยมีระยะเวลาตั้งแต่ 3-6 เดือน หรือ 1 ปีก็ได้ เมื่อครบกำหนดแล้วให้โจทก์แถลงความประสงค์ใหม่อีกครั้งหนึ่งว่าจะขายทอดตลาดต่อไป หรือจะงดการบังคับคดีไว้ก่อน

การบังคับคดีโจทก์มีสิทธิที่จะบังคับคดีจำเลยได้ 10 ปี นับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุด ส่วนกระบวนการขายทอดตลาดจะขายหลังจาก 10 ปีก็ไม่เป็นไร เพราะเป็นเพียงวิธีการเท่านั้น อย่างไรก็ตามระยะเวลาอันยาวนานเมื่อจำเลยไม่มีทรัพย์สินอื่นใดอีกต่อไปแล้ว โจทก์อาจจะไม่ต้องการให้มีคดีเป็นภาระต่อโจทก์ จึงยังมีกระบวนการที่จะสามารถดำเนินการได้คือ **การถอนการบังคับคดี**

การถอนการบังคับคดี

มาตรา 295 และ 295 ทวิ บัญญัติให้เจ้าพนักงานบังคับคดีถอนการบังคับคดีในกรณีต่อไปนี้

1. ลูกหนี้ตามคำพิพากษาวางเงินหรือหาประกัน
2. เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาสละสิทธิในการบังคับคดี
3. คำพิพากษาถูกกลับหรือหมายบังคับคดีถูกยกเลิก
4. เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาเพิกเฉยไม่ดำเนินการบังคับคดี

1. ลูกหนี้ตามคำพิพากษาวางเงินหรือหาประกัน

มาตรา 295 (1) เจ้าพนักงานบังคับคดีถอนการบังคับคดี หรือถอนโดยคำสั่งศาลแล้วแต่กรณี เมื่อลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้วางเงินต่อศาลหรือต่อเจ้าพนักงานบังคับคดี เป็นจำนวนพอชำระหนี้ตามคำพิพากษา พร้อมทั้งค่าฤชาธรรมเนียมแห่งคดีหรือค่าธรรมเนียมในการบังคับคดีหรือหาประกันมาให้จนเป็นที่พอใจของศาล สำหรับจำนวนเงินที่จะต้องชำระ เพราะความมุ่งหมายในการบังคับคดีก็เพื่อบังคับเอาชำระหนี้จากทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา เมื่อลูกหนี้ตามคำพิพากษานำเงินมาวางจนครบถ้วน หรือหาประกันมาจนเป็นที่พอใจของศาลและเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาแล้ว การดำเนินการบังคับคดีต่อไปก็หมดความจำเป็น

2. เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาสละสิทธิในการบังคับคดี

มาตรา 295 (2) เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้แจ้งไปยังเจ้าพนักงานบังคับคดีเป็นหนังสือว่าตนสละสิทธิในการบังคับคดี เพราะการบังคับคดีเป็นเรื่องของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา หากไม่ประสงค์จะบังคับคดีก็เป็นสิทธิของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา

3. คำพิพากษาถูกกลับหรือหมายบังคับคดีถูกยกเลิก

มาตรา 295 (3) ถ้าคำพิพากษาในระหว่างบังคับคดีได้ถูกกลับในชั้นที่สุด หรือหมายบังคับคดีได้ถูกยกเลิกเสีย เมื่อศาลที่ออกหมายบังคับคดีได้ส่งคำสั่งให้แก่เจ้าพนักงานบังคับคดี แต่ถ้าคำพิพากษาในระหว่างบังคับคดีนั้นได้ถูกกลับเพียงบางส่วน การบังคับคดีอาจดำเนินอยู่ต่อไปจนกว่าเงินที่รวบรวมได้นั้นจะพอชำระแก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา

4. เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาเพิกเฉยไม่ดำเนินการบังคับคดี

มาตรา 295 ทวิ บัญญัติว่า “ถ้าเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาเพิกเฉยไม่ดำเนินการบังคับคดีภายในระยะเวลาที่เจ้าพนักงานบังคับคดีกำหนด ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีขอให้ศาลสั่งถอนการบังคับ

คดีนั้นเสีย” มาตรา 295 ทวิ เป็นบทบัญญัติเพิ่มเติมขึ้นมาใหม่ เหตุที่ต้องบัญญัติเช่นนี้ เนื่องจากเดิมในกรณีเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาไม่ดำเนินการบังคับคดีภายในระยะเวลาที่เจ้าพนักงานบังคับคดีกำหนด ไม่มีบทบัญญัติให้ออนการบังคับคดี แม้กรณีเช่นนี้จะเข้าหลักเกณฑ์การงดการบังคับคดีตามมาตรา 292 แต่การงดการบังคับคดีไม่ทำให้เรื่องเสร็จสิ้นไป และจะถอนการบังคับคดีตามมาตรา 295 ก็ไม่ได้ การบังคับคดีจึงตกค้างอยู่ เจ้าพนักงานบังคับคดีไม่สามารถปิดสำนวนการบังคับคดีได้ มาตรา 295 ทวิ จึงเป็นบทบัญญัติเพิ่มเติมเพื่อให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจขอให้ศาลสั่งถอนการบังคับคดี ถ้าเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาเพิกเฉยไม่ดำเนินการบังคับคดี

ค่าธรรมเนียมเจ้าพนักงานบังคับคดีกรณีถอนการบังคับคดี

มาตรา 295 ตรี บัญญัติว่า ในกรณีที่มีการยึดทรัพย์สินซึ่งมิใช่ตัวเงิน หรือในกรณียึดหรืออายัดเงิน หรืออายัดทรัพย์สินแล้วไม่มีการขายหรือจำหน่าย เนื่องจากเจ้าพนักงานบังคับคดีถอนการบังคับคดีนั้นเองหรือถอนโดยคำสั่งศาล และผู้ขอให้ยึดหรืออายัดไม่ชำระค่าธรรมเนียมเจ้าพนักงานบังคับคดี ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีขอหมายบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของผู้นั้นเพื่อชำระค่าธรรมเนียม ในกรณีเช่นนี้ ให้ถือว่าเจ้าพนักงานบังคับคดีเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในส่วนของที่เกี่ยวกับค่าธรรมเนียมนั้น และให้เจ้าพนักงานบังคับคดีบังคับคดีได้เอง โดยได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียมทั้งปวงเพื่อประโยชน์ในการบังคับคดีนั้นเอง หรือถอนโดยคำสั่งศาล ผู้ขอให้ยึดหรืออายัดมีหน้าที่จะต้องชำระค่าธรรมเนียมเจ้าพนักงานบังคับคดีตามกฎหมาย ถ้าผู้ขอให้ยึดหรืออายัดนั้นไม่ชำระค่าธรรมเนียมแก่เจ้าพนักงานบังคับคดี มาตรา 295 ตรี ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของผู้นั้นเพื่อชำระค่าธรรมเนียม โดยถือว่าเจ้าพนักงานบังคับคดีเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในส่วนของที่เกี่ยวกับค่าธรรมเนียมนั้น และได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียมด้วย

การถอนการบังคับคดี ผู้ถอนจะต้องวางค่าธรรมเนียมร้อยละ 3.5 ของราคาทรัพย์สินที่ยึดเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในทางปฏิบัติเมื่อยึดทรัพย์สินของจำเลยแล้วไม่ควรเพิกเฉยไม่ดำเนินการบังคับคดี ควรจะดำเนินการวางค่าใช้จ่ายการขายทอดตลาดอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง จำนวน 2,000 บาท ซึ่งสามารถขายทอดตลาดได้ 2 ครั้ง แต่แต่ละครั้งห่างกัน 1 เดือน โดยจะทำให้เจ้าพนักงานบังคับคดีไม่ร้องต่อศาลขอให้ถอนการบังคับคดี และไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมการถอนร้อยละ 3.5 โดยใช่เหตุ

ในทางปฏิบัติ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะไม่ขอถอนการบังคับคดีจนกว่าจะได้รับชำระหนี้จากจำเลยจนครบถ้วน จำเลยก็ไม่สามารถนำทรัพย์สินออกจำหน่าย จ่าย โอน ได้ เนื่องจากถูกอายัดไว้ โดยหมายบังคับคดี ค่าธรรมเนียมการถอนเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะไม่เป็นผู้วาง แต่จะให้จำเลยเป็นผู้วาง

เอื้อเพื่อข้อเขียน โดยสำนักงานกฎหมายติลลิกี้ แอนด์ กิบบินส์